

ХАЛЪМГ ҮНН

Советск Союзин Коммунистическ партин Халъмг таньгъчин болн Элст балгъсна комитетсин куч-көлсчирин депутатрин Таньгъчин болн балгъсна Советсин газет

№ 76 (2909)

1957 дж. августин 29

Үний 20 дөшг

Комсомолин тооцана болн суньгъврин хург

Мана таньгъчин эклц комсомольск организацед тооцана болн суньгъврин хургуд болдж йовна. Комсомолин көдлмшинь цааранднь улм ясурулд эн хургудин чинрнь йилгъу ик. Тер төлөд тооцаг болн суньгъвринг өбдөн ик политическ кирпанд гаргълж кех кергтә.

Шинәс бүрдд, эврәннь эдл-ахун болн культури тосхлт келжәх мана таньгъчд комсомольцнр болн багъчуд шунмгъа идл болдж, колхозмуд болн совхозмудин көдлмшт, делгү кегдлж йовх тосхлтд чидл-кучән, эв-аргъан ибл уга орлцлж йовна. Мал өсгльгнә ик чинртә көдлмшт таньгъчин багъчуд эрки цергч болдж, өмн нурт йовна. Мал асрлгъна халхар 2500 комсомольцнр көдлдж йовчихана, тедн дунд 110 комсомольск-багъчудин хөбнә бригадмуд бүрдәгдсн.

Көдлмштән гавц сән болдж, үзмдлтә күйвр бәрәд, нерән туурулдж йовх комсомольцнрин болн багъчудин тонь өдр ирвәс өсәд йовна. Эдн дотр Целинн района, Ленинскый "совхозин хөбч Н.Воктаевин, Приютненск района 4-ч совхозин хөбч П.Береговойин, х хөбч Стариковин—Яшкульск районас, Элст балгъсна тосхлтин бригадин бригадир П.Кудековин болн нань чигн олт комсомольцнрин болн багъчудин неринь заадж болхми.

Болв болдж йовх тооцана болн суньгъврин хургуд деер кесн көдлмшинь дигинь кехләрн, бәәсн дилврәрн байр кегъәд, цаарандан кучәх төрмүдтән багъ онь-килмджән тусхасн ик хаджгър болх зөвтә. Кех, кучәгдх көдлмш мана таньгъчин өмн ода чигн ик, комсомольцнрин болн багъчудин чадмг-чидмг, шулундулун гаринь күләджәх кергүд олт. Эн төлөд тооцана болн суньгъврин хургуд деерән эврәннь колхозин, совхозин, предприятиин өмн тәвгд-джәх төрмүд күцәлгәнд комсомольцнр ягълж орлцлж йовхинь, эдн багъчудиг толгъалдж, бийсән дахулх даалгъврән күцәдлж чадлж йовх угагъинь гол төр кедж күүндвр кех кергтә.

Эдл-ахун болн культури тосхлтд шунмгъа кевәр орлцлж, ямаран чигн көдлмшт йовб чигн мөнъкинд олт багъчудт үлгүр болх—комсомолец кун болгъна эрки нег өбрн. Эклц комсомолин организац цуг чледиинь чидлинь энүг күцәлгәнд бүрдәх зөвтә. Болв зәрм райодт болхла тер ик эрки төрән, саамдан мартад йовлг эклц организац чигн бәәнә. Үлгүрлхл, Черноземельск района комсомольск организац авад хәләй. Эн районд

тохмта хөд өсгджәх „Черноземельский“ гидг совхоз бәәнә. Көдлмшт йовх багъчудин тонь дала ик. Эклц комсомольск организац бәәнә. Тер бийн комсомольцнр болн багъчудин нерн эн совхозд багъар соньсгднә, эднә кедж-кучәдлж йовх көдлмшт үзмдлтә халхн багъ.

Эн эклц комсомольск организац гарддях ур Дмитровин тооцагъинь соньсад, комсомольцнр тагчг сууцхаш уга. Давсн тооцана цагин эрглд ур Дмитров багъчудин толгъач эс болдж чадсан лавта үзүлв. Эн организацд комсомольцнрин хургин бийн хая-хая болна, 3—4 сард членск взносан эс өгцхәдг, организацасн хагъцлж йовх комсомольцнр чигн бәәнә. Тегәд чигн комсомольцнрин болн багъчудин производственн шунмгъань ик тату.

Гардврт суньгъгдсн улс комсомольцнрин өгсн даалгъвринг әрдн орлж эс күцәдлж йовсн учрар эн района Комсомольск поселкин, Артезиан станцин, района әрүл-мендин отделин территориальн эклц организац бас ик сулар көдлмшән кедж йовхн үзгдджәнә.

Деер келгдснәс йилгърдлж гарчах нег эрки керг—комсомольск эклц организацсин гардврт шунмгъа, медрлтә, багъчудиг бүрдәгъәд, бийән дахулдж чадх улс суньгългъ тетгльн болджана.

Тооцана болн суньгъврин хургуд деер хурцар күүндвр кех төрмүд комсомольцнрин өмн бас чигн олт. Мана таньгъчур кесг олт халъмг багъчуд ирцхәджәнә. Эдн дунд урдн комсомолин зергләнд орлж эс чалад йовчихасн чигн йовна. Комсомолин зерглән эднә тоомсрта сән тоотасн өсх зөвтә. Комсомольск организацсин ардн орлж, өдр болгън күцәх нег ик кергн—багъчуд дунд сургъмджин, цәәлгърин политическ көдлмш делгрүлх. Эн халхар дуту-дунд йир ик.

Мана комсомольцнр школмудт, пионерск организацд физкультури халхар, селәнд культури көдлмш делгрүлгънә тускар чигн күцәх тоот кергүдтән оньган сулар тәвдг хәәлгъ үзгднә. Тооцана хургуд деер эн төрмүдт чигн килмдлж тәвгдх зөвтә.

Комсомолд болдях тооцана болн суньгъврин хургудиг тодрха, сән сүв-сөлвгтә кевәр гардх, эклц партийн организацсин гарцан уга нег кергн. Комсомолин чидлн—партийн гардврт. Тингхлә комсомольцнрт нөкд болдж, эн хургудан бүрдәмдлтә кевәр, дуту-дундан күтцдн илткдлж, гардврт чадх-чидх улс суньгългъ тетгх кергтә.

Олна малд хот белдлгъяр таньгъчин райодин соцдөрләнә тускар

КПСС-н таньгъчин комитетин эргбюрон болн куч-көлсчирин депутатрин таньгъчин Советин күцәгч комитетин тогтавр

Олна малд хот белдлгъяр август сарин хойрдгч арви хонгт кегдсн социалистическ дөрләнә ашмуд хәләдлж күүндәд, КПСС-н таньгъчин эргбюрон болн таньгъчин күцәгч комитет индлж темдглв: Западн района колхозмуд болн совхозмуд (КПСС-н райкомин сегләтр ур Лепихин, района күцәгч комитетин ахлч ур Ефремов) олна малин хот белдлгънә зурагъан 45,5 процент күцәдлж, эн арви хонгт 25 процент өслт өгч, силос дарлгъна зурагъан 42 процент күцәдлж, арви хонгин өслтн 18,7 процент болдж.

Яшалтинск болн Приютненск райодин колхозмуд болн совхозмуд олна малд үвлә хот белдлгъяр сәәнәр көдлдлжәхәнә.

Солом болн өвс оваллгъна көдлмшиг, Элст балгъсна болн Сарпинск, Юстинск райодин колхозмудин ахлчнр болн МТС-н, совхозмудин директормуд, района күцәгч комитетс, КПСС-н райкомс, муугъар, ни-негдлгън угагъар кев, райодин цуг көдлдж чадх әмт болн советск, партийн активиг

эн кергт өргәр эсорлцулдж, тер төлөд ода күртл овалглад уга хадчкн дала өвсн болн солом бәәнә. Элст балгъсар 8 миньгънәс үлү гектар, Юстинск—20 миньгън, Сарпинск районд 70 шаху миньгън гектар өвсн болн солом скирдовать кегдәд уга гидж эргбюрон болн таньгъчин күцәгч комитет тоолджана.

Эргбюрон болн таньгъчин күцәгч комитет тогтаджана:

1. Таньгъчин парторганизацин эргбюрон болн таньгъчин күцәгч комитетин көдлмшин нурт йовгчднә өгдлг Улан тугиг Западн районд өгхми.

2. Элст балгъсна болн Сарпинск, Юстинск райодин колхозмуд болн совхозмуд (КПСС-н балгъсна болн райкомсин сегләтрмүд, уурмүд Манцынов, Войнов, Лиджи-Гаряев, района күцәгч комитетсин ахлчнр, уурмүд Костин, Шилов болн балгъсна күцәгч комитетин ахлч ур Джимбинов А. М.) олна малд хот белдлгънә көдлмшәр, өвс болн солом оваллгъяр көдлмшн тату гидж темдглв.

3. Силос дарлгъинг чаньгъах, өвс хадлгън болн оваллгън хоорндк тасрлт гардгиг уга кедж, солом оваллгъинг өбрхн тавн хонгт төгсәхиг, дулан үвләнгәр болн цатхлнгар мал үвлзүлхин тускар колхозникуд, МТС-н болн совхозмудин куч-көлсчнр дунд ни-ницннгъу, бүрдәннгъу көдлмш чаньгъахиг партийн организацсин сегләтрмүдәс, колхозмудин ахлчнрас, МТС-н, совхозмудин директормудас, балгъсна, райодин күцәгч комитетсин ахлчнрас, КПСС-н райкомсас болн райкомсин сегләтрмүдәс неххми.

4. Сентябрь сарин 15 күртл мал үвлзүлгънә газрурн малд кергтә хотиг бүклдн күцәдлж, зөбдлж төксәхиг неклж, Хар газрт үвлзх малин бәәр болн олна малд хот белдлгънд Целинн, Сарпинск, Яшалтинск, Приютненск райодин болн Элст балгъсна селәнә эдл-ахун, советск, партийн активин йилгълтә оньгинь Таньгъчин парторганизацин эргбюрон болн Таньгъчин күцәгч комитет тусхаджана.

Э. САНГАЕВ,
Таньгъчин парторганизацин эргбюрон сегләтр.

Н. ТАШНИНОВ,
Таньгъчин күцәгч комитетин ахлчн дарук.

Колхозмуд үс болн мах гаргългъан икдүлджәнә

Смоленск областин колхозмуд үс болн мах гаргългъан икдүләд, мал өсгльгнә фермсин олз-оругъинь өбдлүлджәнә. Тос болн эзгтә гаргългъна заводсур, нидн джил орулдж өгснәс 24 миньгън тонн үсн икәр өггдв. Мах орулдж өгльгън бас икдв. Селәнә эдл-ахун артельмүдин касед, 1956 джилн түрүн зургъан сард орсн мөнъгнәс күс-дунлур холван ик мөнъгн орлж ирв.

Вяземск района Сталинә нертә колхоз үкр болгънас 2400 литр үс саагъад авчкв, уснә фермас эдл-уш хулдснәс сар болгън 70—80 миньгън арслнә орулдж авча. Тер учрар колхозин парвлән колхозникуд күч-көлснә өдр болгънд дөрвәд арслнәга аванс өгч чадх аргъта болв.

Мах болн үс гаргълиг икдүлхин төлә делгрүлдлж кесн

дөрлән, колхозникудин олз-ору өбдлүлхд нилчән сәәнәр хәлдәджәнә. Саалч Кротова Мария июль сард 1120 арслнә мөнъгәр, 164 килограмм буудә олв. Эн олврин гурвна кесн хойр хувн, малас гардг эдл-уш өбдлүлснә ашд өггдсн невр ачллгън болджана. Саалч Мария Бушуева июль сард 1030 арслнә мөнъгәр, 156 килограмм буудә авб.

Хойр джил хооран Сталинә нертә колхозин цуг олз-орунь әрә гидж сай гар арслнә күрдг билә. Ода болхла артель ганцхн мал өсгльгнәс тиим тоота олз-ору авхар бәәнә.

Областин колхозмуд джилнн түрүн өрәлд күч-көлснә олврин өдрмүдт аванс гидж өгсн мөнъгн, ниднин джил ним цагин эргцд өгснәс 20 процент шаху ик болдж гарчана.

Гражданск дәәнә герой С. Лазод бумб тәвлгън

ЛАЗО (Молдавск ССР), ССР-н Деед Советин Президиумин ахлч И. С. Кодица босдж уг келв. Эврәннә үгдән эн, молдавск олт-әмтнә уин-чик ухата, Советин йосна төлә ноолданд туургсн урнә тускар келдж өгв.

Молдавск ССР-н Деед Советин Президиумин ахлч И. С. Кодица босдж уг келв. Эврәннә үгдән эн, молдавск олт-әмтнә уин-чик ухата, Советин йосна төлә ноолданд туургсн урнә тускар келдж өгв.

ЗУРГТ: Яков Ильич ПОПЕНКО.

Астахова Раисин фото.

Машигъяр ачлгъ зöөлгънэ үнинь килврдүлхмн

Материалмуд, сырьё, түлэ, электроэнерг, мөнъг арвлхин, автомашидиг болн оборудовань күүдн болн эвинь олдж олзлхин төлэ бидиндэн ноолда кегъад бээхлэ, производственн үзмдж бөдөн болдж, производственн зура давулдж күүцэгддиг, продукция эврэ үннь килврддиг Элст балгъсна автотранспортн эдл-ахун 1957 джилин хойрдгч кварталн көдлмшин аш медулнэ.

Союзсовхозтрансин автобазин коллектив кварталас квартал күүртл күүцэгъад йовдг көдлмшин диилврдүдэн лавтагъар батлад, бийдэн бээсн көрнөгъан күүцдн олзлхар, арвлгъ кедж транспортн гаругъан багърулхар ноолда кеджнэ. Түрүн брэл джилд ачлгъ зöөлгънэ үнинь килврдүлх зурагъан күүцэв. Тоннокилометр гаргъх зöвтэ мөнъгнэ 6,4 деншг хасгдв, эврэ үннь 2,6 деншг багърв, энүнэ ашднэ 220,7 минъгън арслнъ хоршулгдв.

1957 джилин 7 сара ачлгъ зöөлгънэ зура тоннажарн 137 процент, тоннокилометрар 572,2 тоннокилометр зурагъан улү күүцэгдв. 18,4 тонн горюч арвлгдв. Автопарк олзлгъна коэффициент зурагъасн 2,6 процент ик болв.

Болв транспортн гару Элстин кесг автотранспортн эдл-ахуд легд ик болна. Ачлгъ зöөлгъярн нег үлү ик гару гаргъджахнэ Элстин автотранспортн контор (начальникнэ үр Чернов). Энүнд ачлгъ зöөлгънд нег тоннокилометр гаргъх зöвтэ үн хойрдгч кварталд, зурагъасн 13,2 процент үлү бсв, эс гидж 6 арслнъ 49 деншг, ут-турштан ачлгъ зöөлгънэ үннь 262,5 минъгън арслнъ унтэрв. Тоод бээх 119,2 автомашинэс дундиндэн көдлмш уга зогслгънэ кварталд 44,2 процент болв. Элстин АТК-н ачлгъ ачдг машинд йовхин болгън ачлгъ ачхларн болн ачлгъ буулгъхларн кемдэжнэсн 37,5 процент үлү (удан) зогсна.

Автомашидиг эвинь олдж чикяр эс олзлгън, машинс эдлгънд гардг гаругъан багърулхар бидиндэн ноолда эс келгън, Элстин автотранспортн конторин көдмшин ашд ил темдгтэгъяр харшлв. Ачлгъ зöөлгънэ паркин транспортн гарунь зурагъасн 35,1 процент бөдөн болв. Иим ик гарута болсн ашднэ хойрдгч кварталд автопарк 20,4 минъгън арслнъга гару үзв. Тоннокилометр эксилуатационн ясврт гаргъх зöвтэ гару зурагъас

Зургудин гээхүл болхмн

Алдр Октябрин 40-ч джилн бөнин байрин бдрмүдлэ Элст балгъснд Хальмгин зурачирин произведеньсин гээхүл болхмн. Эврәннэ зургудтан хальмгин зурачир, Советин йосна дөчн джилин эргид бэрсн куч-көлснэ, эрдм-герлин диилврдүд үзүлдж зурцахмн.

47 деншг унтэ болдж тусв, талин немур гарунь 2 арслнэ 90 деншг болв. Олзлгддж йовх 100 автотөггөгъас 10 төгэ элсн болдж тоолдж, гаруд бичгддг учрар, хойрдгч кварталд 67,9 минъгън арслнэ гаруд бичгдв.

Эврәннэ үнэн багърулгън хашнъгар күүцэгънд нег үлү харшлт болджахнэ автограспортн эдл-ахуд эклц документсн цаглань дигтэ-тагтагъар эс кедг, энүг арднэ ордж шалгъдж эс халэдг учр. Эксплоатационн тонн-зöөлгъ тоолхд голгч эклц документнэ шофермүдин путевой лист мөн. „Буратинский“ совхозин авто эдл-ахун то-дигнэ болн путевой листе бичсиг шуудж халэхлэ, путевой листд заагдсн ачлгъ зöөлж авч ирсн ачлгълагъан харгъхш. Иим заагта болдгнэ, түрүн брэл джилин эргид „Буратинский“ совхозд кесг зун тонн күүрв. Ганцхн июнь сард Дивнэс зöбсн 69,3 тонн горюч деер путевой листд 58,7 тонн үлү немдж бичгддж. „Буратинский“ совхозас Элстүр зöбсн 4,5 тонн усн деер, путевой листд 14,5 тонн немдж бичдж, эс гидж 4,2 холван икяр бичдж.

Эн тоот үлү бичэд бээсиг тоолхла, ачлгъ зöөлгънд 9,5 минъгън арслнэ үлү өггддж, тер учрар ачлгъ зöөлгън унтэрнэ.

Олн зүсн үлү бичлгън, олзору угагъар кесгзун минъгън километр автомашис көблгън государствд ик унтэ болдж тусна. Цаглагъан өггддг берк чинртэ тооцана документиг кучяр хаджилгългън, государственн мөнъг таралгън гидж тоолхмн болвза?

Машигъяр ачлгъ зöөлгънэ үнинь бидиндэн килврдүлэд, транспортн гаруг хасад бээхлэ болн арвллгън арднэ ордж күүцэд кеджэхлэ лавта гидг социалистическ экономикн бсдж-бргдлгън болджана. Тер төлэд, предприятиясн болн автотранспортн эдл-ахун кен чигн гардачирин, инженерно-техническ көдлмшчирин, предприятиясн цуг коллективин эрки төрнэ—государственн мөнъгиг гаргългън арднэ ордж, мөнъкиндэн шалгъдж шуудж халэджэх, олзору угагъар, салнъгар гару гаргългънла ноолдджах, ачлгъ зöөлгънэ үнинь килврдүлх, зурагъар мөнъг хоршулгънэ тетгх, көдлмшин технологическ йовудиг дасмгъагар олзлх төр.

С. ДЖЕНГУРОВ,
Элстин горплана ачлч.

Үнн цагъан седклэри үүлдэч

Эн джилин февраль сард дуудсн түрүн дуудварар ирсн олн дунд, мана танъгъчин нертэ эмч күүкд кун Тимошкаев Бамба ирсмн. Хальмг тег урднэ харнъгъу, хаана йосна болн хальмг нойдудин даджрлт ик, күүкд кун күүнэ тоод уга цагт, Бамба, тиигхд бички күүкн, түрүн эклдж сургъуль сурсмн. Түрүн харада аашх хаврин занъг болдг. Тер мет, Бамба эклснэ хөбн хальмг күүкд олар гуджрдж сурцхасмн.

Элетин эмиллгънэ герин рентгенкабинет. Стол гатц, эмнүлхяр ирсн улсин гемин туудж бичдж суух, джирэд эргн наста хальмг эмч күүкд кун сууна. Онъгъад халасн кун—эн эмчин мергр чирэд бээх, оли джилд олнд нилчтэ көдлмш гуджрэд күүцэгъад йовсна темдг лавта үздж медхмн.

—Эн холас ирсн инвалид кун, инвалидин комиссд орхар бээнэ, энүг удан бэрэд бээдж болшго, рентгена зургинь шулуугъар барлад өгчктн,—гидж эврәннэ нөкд рентгентехникд келдж, ордж ирсн инвалидүр Бамба зааджана. Эврәннэ нөкдмүдтэн, ирсн эмнүлх улсг келсн үгинь чинънэд бээхлэ, Бамба мел олна сэхээгъад, куч-көлсч улсин цаг арвлэд, эн тускар гуджрэд бээдгнэ ил...

Бамба 1898 джилд Оргъахн аамгэ угатэ күүнэ брк-бүлд гарсн. Кезанъкяр, хуучн хальмг йосар болхла, Бамба бсэд-босхларн, хэрд мордад, аагъ-шанъгъла орадалд, герин эзн залугъиннэ мухла—герн болад ходрж зöвтэ бээсн. Зуг цаг негяр йовдго, Арэсэд түрүн революц болв. 1906 джил ирв. Тер революцин чинрнэ чигн мана тегт хальдсн.

Олнд тусан үзүлдж, харнъгъуг сарулд тохрулхар ноолддж йовсн орс интеллигентир дотр Хальмг танъгъчин Манцин-Кецин земствинах эмч доктор Залькинд Семен Рафаилович гидг кун бээсн.

Доктор Залькинд күүчлэд, дем цуглулад, Элст голн ар амнд Манцин-Кецин интернатн школ бэргдсн (ода үүнд багшчирин медрл бөдүлгд институт бээнэ). Доктор Залькинд Манцин-Кецин угатэ улс эргэд, 15 күүк цуглулад, түрүн болгч хальмг күүкдин класс 1906 джилд бурдасмн. Тер түрүн ирдж орсн күүкд заагт Бамба бээсн.

Гурвн джилин эргид сурад, 1909 джилд тер Манцин-Кецин хальмг улсин орс школн

Бамба төгсгсн. Тер джилин бийднэ доктор Залькинд Бамбаг, нань нег Эрницэ Цагъан гидг күүктэ хойрагъинэ Адрхнэ гимназье авч оч орулсн. Тер гимназиан Бамба бас шунмгъа кевэр сурад, саянар төгсгв.

Алдр Октябрин революц болв. Ленинэ ном Советин йосн хойр мана тег деер мандэв. Харчудин харнъгъуг герлд тохрахар, мана хальмг интеллигентир зүткдч орицв. Бамба, Оргъахна интернатн школин толгъач болдж көдлэд, оли бичкдүд сургъна.

Бамба Шургучиевна
ТИМОШКАЕВА

1921 джилд Бамбаг Я. М. Свердловин нертэ коммуна университетүр йовулсн. Тер университетэн төгсгдж ирэд, 1922 джилд хальмг совпартшколд сургъуль-сургъмджин халхиннэ толгъач болдж көдлв.

—1922—1927 джилмүдт тер школд көдлсн санхла, ик гидг байрта седкл орна. Марксизм-ленинизмг шундж ласад, олн куч-көлсчир дундан ончта көдлмш кесн кесг багъчуд тер школиг төгсглэ. Тер багъчудас зэрмнэ эн: Кичиков Лилж (хөбнэ Бурят-Монъгъл АССР-н министр), Дорджин Гулаш (наркомпрос), Бадмин Ишлэ, Якимов Пюрвя (эн хойр улан профессурин институт чилэгъад, ик чииргэ лектормуд болв), Исаков (ода Киргизин ССР-н селанэ эдл-ахун министр), Чикеев (ода Киргизин ССР-н хулдгүлганэ министр), нань чигн кесг нилчтэ үүлдэч улс—гидж Бамба уха тунъгъана.

—Тегэд ягъад эмч болвт?—гихлэ, Бамба мусг инэдж, келснэ ним:

—Тиигхд хальмг эмчир уга билэ. Удгън-бө улсар эмнүлэд, манахс гемэн улм легдлүлэд бээдг цаг билэ. Тер дотр

мана күүкд улс, бички күүкд хойр икяр хорад йовд бээсн. Күүкд улс ичэд, залу эмчиряр, орс эмчиряр бийн эмнүлдм биш. Залу улст геминнэ шинджен нуугъад келдгө билэ. Тегэд, күүкд улст икяр санам зовсндан, күүкд кун эмч кергтэ гидж сансндан, икяр зүткэд сурад, совпартшколд көдлэ бээдж. 1923—1927 джилмүдин эргид Адрхнэ медицинститут төгсглэв. Тегэд, доктор Душан Улмдж, Хальмг танъгъчин ах эмч, намаг мини сурсар Ик-Цоохра (Улан Эрг) эмиллгънэ участкур тавлэ. Ик-Цоохра отг, Нукн, Яшкл, Хошуд газрар культурин центрэс легд хол бээсндэн, тиигхд танъгъчин ик харнъгъу булнэ билэл. Тегэд, көдлмшин кундаснэ алго, бузраснэ цеерлго, тер отгур гархар сурад. Тер цагт машин уга бээсн биший, көлгнэ—мөрн, темэн, аргъта гихлэ—маджар тергн, эс-гихлэ йовгъар йовдг билэв. Зэрм газртнэ хойр хонгт мөряр йова күүрдг билэв. 1928 джилин үлв ик зуд болв. 40 градус күүрсн тачкисн кинтнд темэгъяр йовдж күүрд, гемтэ улстан дөнъган күүрдг билэвдн. Бачм кергт зэрмдэн сөбни брэллэ, зээднэ мөр ундж авад гардг билэвдн. Болвчн, үкдж бээсн күү укласнэ харсдж авхла, туунэс байрта юмн уга. Гуджрэд йовдг цаг билэ.

Туунэ хөбннэ Бамба 1932 джилэс авн Элст балгъснэ ирдж көдлсн. Терапевт, күүкдин консультации эмч, рентгенолог болад, олн-зүсн дамшлтта эмч Бамба танъгъчин хотл балгъсна куч-көлсчирт ик нилчэн хальдасмн.

1941 джилд, Төрскнэн харслчх дан эклхлэ, Бамба церг одсн. Медицина уулин капитан Тимошкаева Бамба Шургучиевна кесг фронтин эвакогоспитальд көдлэд, кесг олн орн-нутг харсачирт ам залгъад, үкх укласнэ гетлгдж йовла.

1947 джилд цергасн буугъад, Бамба Киргизин хотл-Фрунзе балгъснд ирдж рентгенолог болад, арвн джилд көдлэд, Элстүрдуудулгдсн.

Ленинэ Коммуна партин XX-ч хургин хөбн хэру мана танъгъч бурдасн, ода мана газрур хальмг куч-көлсчир бдр болгън ирэд бээдг, чинрнэ улм бдр ирвэс икддях цагт, Бамба Шургучиевна Тимошкаева эмиллгънэ ик байн медрлэн күүрдг, шундж көдлджанэ. Гучн джил эмчяр көдлснэ Бамбан бөниг мана танъгъчин олн, ончта кевэр темдгджанэ. кичгэ төлэ

Редакц ирсн бичгүдэс

Кондуктормүдин тускар дакад нег

Эн джилин июлин 30-д гарсн 58 номертэ „Хальмг унн“ газетд, кондуктормүдин тускар иигдж бичгдлэ: „... Дакад гидм болхла автобусмүдин кондуктормул... Автобусд суусн кун билет авхар седэд арслнэ өгхлэ, уурмг мөнъг ас гидж келнэ, тернэ уга болхла, бсчн бүкл мөнъгитн авад, хойр билетин мөнъг бэрдж авад, хэругъинэ бгнэ, эн бас буру йовдл.“

Нам кондуктормүд ичрэн

геегъад, автобусд суусн улсиг шүрүн үг келэд, эврэгъярн болгъхар седчханэ. АТК-с Красн уульнд буух Волков гидг пассажирас арслнэ мөнъг авчкад, 60 деншгэ билет өгв. Билет АТК-с Красн уульнд күүртл 30 деншг болдмн гихлэ, нанд хэру өгдг уурмг мөнъгн уга—дурнтн гидж кондуктор хэру бгнэ. Эн кондуктормүд заагт нег үлү Симбарская гидг кондуктор мөдрүн. Августин 27 бдр эн Симбирская бас АТК-с

Красн уульнд күүртл автобусд суусн күүнэс арслнэ мөнъг авчкад, 60 деншгэ билет 30 деншг хэрүлгъш өгхлэнь, тер кун эс авхлань, билет мөнъгн хойринь: „авхла ав, эс авхла ба“—гигэд пол деер хайчкв. АТК-н начальник үр Черноэн төрг онъган бгэд, кондуктормүдиг хэрүлгъшин уурмг мөнъгяр тегдг аргъ хээх зөвтэ, дакад мөдрүн көдлмштэ кондуктормүдиг шоодх зөвтэ. Э. ДЕРСАНОВ.

Сухотинск өдр ирвас сääхрдж бääнä

Шинäс Хальмг танггч бур- ден учрар бидн Алтайск кра- ийн Табунск районас төрскнүрн Приозерн районур 90 өрк-бул хальмгуд нүүдл ирввдн. Бидн эдлжәсн эдл-ахугъасн алтайск тохмта 42 үкрмүд, буудä, нань чигн кергтä тоотиг авч ирввдн.

КПСС-н райкомин, райиспол- комин болн „Сухотинский“ совхозин дирекцин белдәрин көдлмш сән болсн учрар, нүүдл ирсн хальмгуд бääх бää- рәр болн көдлх көдлмшәр те- тгдв. Шин гермүд бәрäд, тер гермүдт хальмгуд орулдджана

Сельхозбанкар дамлждж ирджәх ссудас олн хальмгуд авчкв. Дорджиев Х. Г., Дор- джиев Х.Л., Богаев Д.С. нань чигн улс гермүд хулддл авч- хав. Даганов Б., Даганов Г., Болдырев Г., Болдырев Ч., Ху-

лхачиев Л., Балтыков С. нань чигн кесг олн улс бийсдән гер- мүд бәрджәнä.

Кесг олн хальмгуд ссуд авад үкрмүд хулддл авчхав.

Турү-зуду өрк-булмүдт рай- исполком мөнөгнä дөнъ өгнä.

Мана Приозерн района центр „Сухотинский“ өдр ирвас онь- гән солäд, хуврäд, сääхрäд бääнä. Эн тоотиг үзäд йовхла куунä ухан-седкл байрлад бää- нä.

Эн тоот көдлмш КПСС-н ЦК-н болн Советск правитель- ствин олн äмтнä, тер тоод, хальмгудин сääг хääлгөн мөн. Тер тöлäd би төрскн Комму- нистическ партъя болн Советск правительствдән ханджанав гидж келл уга бääдл чадшго болад, энүг тана газетд бич- джәнäв.

Ул. БОГАЕВ.

Партизан нерн (Даачин санл)

Элä кевтä эргäл
Элсүри ирхär бооцлав,
Элвг сääхн дуулад,
Эрлэдж машинднь суулав.

Буурл Байкалас цааран
Буугъан уурч цергилäв,
Бумб Ссаветни оран
Бийәсн дотä энъкрлäv.

Джил, сар, өдрмүдн
Джисäд давад онъгрнä,
Дөчн негдгч джилн
Дääгä болад ирнä.

Хату болд хазгтын
Харагъан өгмгө джиринä,
Халун уурин машинь
Хääкрäд чишкäд деләнä...

Газрин холл ирлäv,
Галзу фашистнрлä цоклдав,
Ганцхн төрскнәнн тöлä
Газр болгънар кедлäv.

Өдр, сөөнъ кемджән
Онъгрäд чилсн медгдхш,
О-шугъу моднa никтдн
Олсдлж түрсн саягдхш.

Дали сумта автоматн
Далим цоклж йовла.
Дәрин утан альдчи
Дааврта болдж зовала.

Хурдн харгч гунь
Хурдлх дутман янзта,
Хääкрäд чавчлхн селгäнд
Хальмгин үрн зöргтä.

Гурвн джилн эргидн
Гал сумидн батрлав,
Гурвн зун немшиг
Гар бәрлддл авлав.

Могилев, Днеприн өбри
Миллерин дääчирлä халдлав,
Мөн партизан нерән
Мөнъкинä Белоруссдн
Удлäläv.

ХОНЬНА МИХАИЛ.

Элст, 1945 джил.

ТАСС-н зәнъгллгән

Научн - исследовательск көдлмшин зурала ирлцүлдж, Советск Союзд йиртмдлж хоор- нд нислг баллистическ ракет сөрлгн болн бас тер мет ядери болн термоядерн селм сөрлгн сән аштагъар кегд- цхäv.

1

Одахн, холд нислгндн кемджән уга, йиртмджин хоор- нд нислг, олн девснөгтä бал- листическ ракет тävдлж хäläл- гн болв.

Ракетиг сөрдж хäläлгнä ашиг сән болв, кесн улсин тәслвр-ухан болн шүүдл авсн кев-авчн мел дигтä чик бää- снлг тер сөрдж хäläлгн батта сäänär медүлв. Ракет нислгн, ик гилг деер, урдн кумн күрäd уга хол өдмд кедв. Ахр цагин зуур тенъкән уга холд нисäд, ракет күртхä гидж илгәсн ормд күрв.

Эн сөрлгнä ашар авад хäläллä, ракетиг газрин альк болв чигн районур илгäдлж, нислгдлж, күргдлж болхн ил медглв. Йиртмдлж хоорнд нислг баллистическ ракет кедж гаргылгнä тöриг кү- цäдлж хагъллгн—стратегическ авиац орлцүллгө, холд бääх районд күрч чадх иргь өгх- мн. Агъарар дävрлг келгнä өмнäs бääх өдгä цагин харсл- тин эв-аргь—стратегическ авиацд äämшг үзүлдг бол- джана.

Наукин делгрглгнд äвртä гилг немр учрасиг болн эн научн-техническ диилвр Со- ветск государствн харслтин күчиг батлхд ик гилг чинртä болджахиг тоолдж, Советск правительств, йиртмдлж хоорнд нислг баллистическ ракет кедж гаргылгн болн терүг нислгдлж тävхд кергтä кесг сред- ствс белдлж тетлггнд орлцсн көдлмшчирин ик коллективд ханлтан өргв.

2

Сүл өдрмүдт, Советск Со- юзд ядери болн термоядерн (водородн) селмс хагълдлж

сөрлгс кедв. Äмтиг äämш- гäс гетлгхин тöлä, тер хагър- лгс ик гилг деер кедв. Сөрл- гн сән аштагъар кедв.

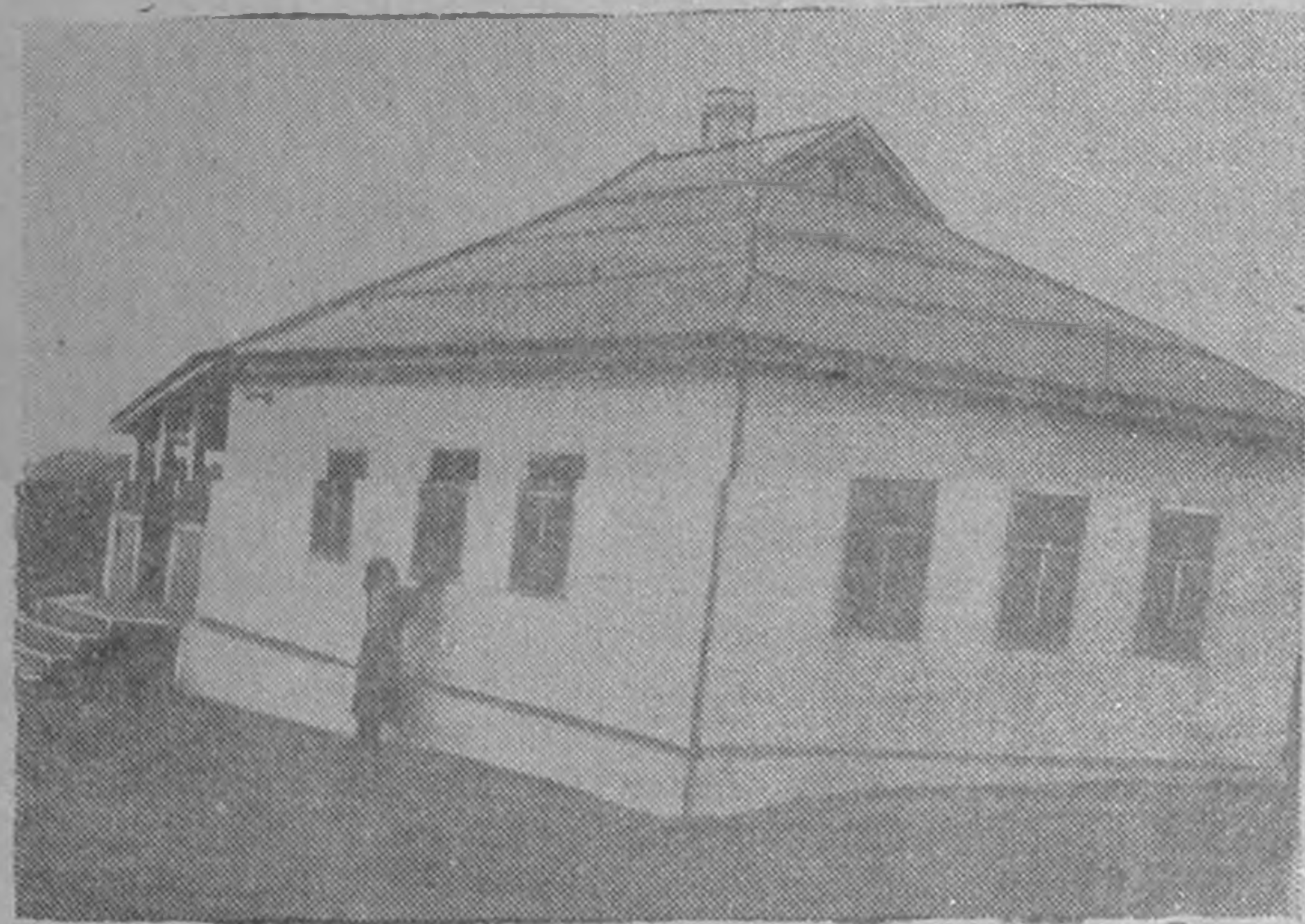
Тер деер келгдсн сөрлгсäs иштä, ТАСС илгдлж зәнъгллгн даалгъвр авб:

Зер-зевиг агслгнәс гаргъ- хин туск, тер тоод бас атомн болн водородн селмиг уурулх, терүг сөрлг келгнлг зогсах төр кесг джиләс нааран Ниил- гсн Келн Äмтин Организацид күүндгä бääсн бийн, ямаран чигн аш куцäд уга болдлж гарчана.

Советск правительств, төвк- нүн бääхин туск политик бәр- лгнәсн хаджил уга йова- йовлж, зертä-зевтä күчиг болн государствин зер-зевär агсл- гнлг икәр хасдлж, атомн болн водородн селм сөрлгнлг ууру- лдлж, зер-зевиг агслгнәс гар- гылгнлал залгылдгата, нань чигн төрмүдиг хагълхн тус- кар кесг дакдл ил-тол селв- гүд орулдлж өглä. Тер бийн западн державсин халхас бол- хла, зер-зевиг агслгнәс гар- гъхин туст ямаран чигн ил медгдл ишкдл ода күртл кед- дäl уга. Нам тегäд, өдгä ца- гин эн эрки чинртä төрär зöv- шлт күцх хаалгыл хәрн тедн олн зүсн саалтган халъацхана.

Зер-зевиг агслгнәс гаргыл- гнә туск тöриг күцәнъгүс- тägъär хагълхд западн дер- жавс, түрүн болдж тегäд США-н халхас тиим бурушагч сөрлцлгнлäl харгълкад, Со- ветск правительств, Советск государствин äämшг уга бääлттетгхин эрkd цуг кергтä тоот аргвин хääх зövтä болдж гарв.

Тиигäд бääсн бийн, Со- ветск правительств, атомн селмиг сөрлгнлг зогсадлж, атомн селмиг төрүц уурулх, зер-зевиг цугтнә агслгнәс гаргъл зövшäl күцхд цааран- дн чигн гүдлрдлж күчллгән кеггä бääх. Эн төрмүдиг сää- нәр хагълхла нарт делкән келн äмтед цугъарадн тааста болхмн.

Хальмг танггчнн хотл балгсн Элст өдр ирвас өсäl, кеерäl бääнä. Эврä төрскн газрури ирсн улс хотл балгсндән бийдән тааста, у- лсвр, сарул гермүд бәрдж авчацхана.

Эн зурлт бääсн гериг 2-ч номертä автобазин көдлмшч Д. Н. Хал- гаев балгснa Комсомольск уульцд, эрсинь цагъан чолугъар тäväd, ора- тинн шиферär бүркäд, бийдән тосхад дуусв.

Им айта гермүд Элстд дала тосхадлджана.

Астахова Раиснн фото.

Урд ямр бääсмб

А. МАСЛОВ.

1917 джил Äрәсäd февральск буржуазн-демократическ рево- люц болхин өмн, Хальмгт иим- иим арвн улус билä: Багъ- Цоохра, Хошуда, Яндг-Мац- га, Эрктнä, Хальмг-Базра, Ха- ругъса, Ик-Цоохра, Багъ-Дөрв- дä, Манчин кецä, Ик-Дөрвдä цуг эн улусмуд тер цагин во- лостин дуньгä чинртä бääсн. Турүн йисн район Ääдрхнä губернатрин хальмгин керг-уул даадл управленä медлд бääлä. Терүг толгъалднн губернат- рин дарук бääсн. Суүлин, арвдгч улусн, Сарпулин гу- бернъд орлд бääсн.

Турүнък йисн улуст хальм- гин гол äмтн бääсн болдл. Наадк хальмгудн багъ-багъ багар Донской болн Терск об- ластьсär, Уральск болн Орен- бургск теегär бääцхасн. Тер баг болгн бääрн газринн йоснд багтдг бääсн. Донской областд бääсн хальмгуд (тед- ниг ääдрхнä хальмгуд „Бузав“ гидж нерäднä). Октябрьск рево- люцин өмн, хаана цергин хаз- гин цергт орлдлж йовсн äмтс.

Удан цагин эргид орс äмтс дунд бääсн учрар, мана дон- ской хальмгуд медрл - сур- гүлärн ääдрхнä хальмгудас өддән болдг билä.

Ääдрхнä хальмгудиг медрлн тату äмтс гиггäд, ташр деерн тедниг „буру келтнр“ гидж нерäдäд, äärmд авдг уга бää- сн. Тиигдлж хаана цагин йос- на толгъачнр, баячул талдан келн äмтиг басдг бääсн.

Улусин толгъач күн заргъ келд, äмт гарддг ик зövтä бää- сн. Тедниг хальмгин керг- уул хäläдг Ääдрхнä губернат- рин дарук толгъалдг билä. Улус болгн келү äмг бääнä, терүгин ахлал толгъалдг би- лä, äнъгиг—даргъ толгъалдг билä.

Улусин толгъачиг Ääдрхнä губернатрин дарук, хазгин цергин атаман шиндлг бääсн. Улусин толгъач болн терүнä дарук болдлж орс äмтс шиид- гдлг билä. Теегин мухла äмтсд толгъач болна гисн—темänd— зүүнä сүвәр орх мет күчр бää- сн. Тер толгъачнр икнкдн

эврәнн көдлмшәсн әркәс көл- тә көбүгдсн, деер суух ахлалч- рин элгн-садн улс шиидгдлг бääсн. Тер äмтс гарддлж бääх газртан бийсән цань уга ик тоод тоолад, ю ухална, ю сед- нä—теднән кедг бääсн. Тер ичр уга ахлалчнр, гартан бääсн äмтсиг ягъадлж зовадж—тер уулär зовагъад, хальмг кели- äмтиг деерәсн уулар дарулсн мет зовадж бääсн. Улус тол- гъалдлж бääсн äмтс болн тед- нä даруксн хальмгудиг ду- рарн мухлалад, гемшäдлж, бу- ругхдлж чадлг бääсн. Тер тол- гъачнр хальмгин нойн, ик байн улса хамдан угатä äмтсиг даджрдлж, уга-яду хальмг- удиг зовлнъгн муугъар зо- вадлж, тедниг үрәдж, тарадлж йовсн мөн.

Äмгин ахлал болн äнъгин даргъ, селәнä тоомсрта äмтнäs гилдл, бääхтä - бääхтä улсас шиидгдлг бääсн. Тер äмтсн бийс дундасн ахлал, даргъ äмтс шиидләрн гоголевск держиморд, чеховск унгер Пришибеев—эднлä äдл äмтс суулгдг бääсн.

Тер цагт хальмгудиг ардасн тävлгө, харнъгү мунъхг йовдлмуд, экономическ дуту-

дунд, садл гем болн нань чигн гемин аюл хальмгудас хөб- гьдг уга билä. Ховдл, мух- лалхдан дурта хаана элчнр, бääрн газрин өршәнъгү уга äämгин нойдуд, нертä зääсн- гүд, малар арсм кедг улс халь- мгудиг медрлтä - сургүльтä болтх гидж сандго бääсн. Тиигхд бүкл улусд 15—20 сур- гүльчнр дасдг негхн школ бääдг билä. Тер нег школн чигн цань уга му, тату-таргт, сургүль сурлгнлг кергтä тоот юмсуд, догшн болн бидү ул- усин ахлалчнр гарт бääдг билä. Хаана йоснд баахнар болв чигн орсагъар медрл хальмг орчу- лач кергтä болад, тиим школ бәрдг бääсн. Харнъгү äмтсиг зардж эдлхд, меклхд, зовадж таралд гингн болхинь хаана йосн медрл бääсн, ташр деер- нь күч-көлсч äмтн харнъгү болхла, тедниг хатханчгга бее- ләгъär төмр атхм мет бәрхд гингн бääсн. Ахрар келхд, хаана правительств угатä хар- нъгү äмтсиг мухла болх, онь- дин харнъгү бääх зöv өгсн. Тер тöлäd чигн хальмгудт сур- гүльтä улс цөн бääсн. Тер учрар чигн хальмгин өргн тег делгү харнъгү бääсн.

Тер мет хальмгт эрүл-менд харлгн бас тату-таргт бää- смн. Эн халхарн хальмгудин хувн меддмн: гемтсн цагт укхлä—эврәнн муул, эдгх- лä—кишгн.

Зүсн-зүул хальдврта гем, цецг гем, туулвр гем, хоолин гем, халун гем хальмгин өргн теегär тардлж, хальмгудиг сур- дäдлж, бääсн бääрнәсн көбдл билä. Гер, өлг-эдән тедн хай- чкад, хälәсн талан зулдг бää- смн. Улусин ахлалчнр өбр бää- дл, хальмг кел медрл уга, нег эмч медицинск зер-зев уга, эм чигн уга, олн-äмтнд тус күргдлж чадлг бääсн. Äмтн намрин батхн мет икәр удлг бääсн. Уклгн төрлгнәс ик бääсн.

Харнъгү, бурх итгдг äмтс гелн, зурхач äмтсиг ягъад болв чигн äмим тамин амнас, уклас гетлгтн гидж сурлд бää- смн. Эн бурхна хойр элч, ламин зарц, буддизмин хурлд эзн бääсн. Хальмгин теет болсн хальдвр гем гелн, зур- хач улст олн-äмт меклхдн. Бийсинь байджахдн ик сән нөкд болдг бääсн. Гелнъгүд,

(Чилгн 4-ч халл)

Урд ямаран бääсмб

(Чилгчнь)

Амтнг эмндж бääнäv гигад зүсн-зүүл кергтá, керг уга эм бгдг бääсмн. Зурхач, буддийск номин джодв секчкэд, ююнас авн гем ирсинь, гемán эдгáхин кергт ю кехинь умшдмн. Амн менд авч улдхин кергт, бääсн маласн туудж толгáа мал, гер дотрк бгг-эдäсн унтá тоот кевс, мөнгн бус болн нань чигн юмсуд хурлд бг,—гидж зурхач келдмн. Тер авсн юмсинь орчд хурла цуг гелнэгүд ламин джодвас зальвргн бичä-тá бääх „гүрм келгн“ гидг ном умшдж бгдмн. Тер гемтá куунäs авсн зббр хурлд орж ирхлá, гелнэгүд хоорндан ховадж авдмн. Энунá ик зунь хурлин ах багшт күртдмн, эс гидж букл äамгин хурлмудин ахлач—ламд күртдмн. Кемер зурхач бийнь гемтá куунá зовлнэгас иштá байджхар седхлá „гүрм келгнäs“ талдан ном умшдж бгдг збвэр ик бärц авдмн. Тиим гемтá ку эмсн цагтан зурхач келдг бääсмн: „эн гемчн äаснäs авн, äмтнá харал күрснäs авн ирсн гем. Терүгичн эдгáхин кергт сүмс дуудад, „хар кел утлхн“ гидж зурхач келдг бääсмн. Тер тоот зурхачирин гаргэдг зүсн-зүүл äаилг күцц эн ахр туудж бичдж болшго. Тиим ик мбргүл кеггэд, ном умшад, эмсн бийнь гемтá күн бвкнриннь арлас мбрлхлá, тер зурхач келдмн: „насьн чилдж, сүл зураснь болдж, аргъ уга!“ Буддан зарц зурхачир тингдж бршаньггү чигн, ичр чигн угаггар угатá-яду хальмгудиг меклдг бääсмн.

Тер, авлгэд дурта хурлин элчрлá äдл күч-көлсч хальмгудиг ик-ик баячуд, нертá нойдуд, тохмта зäаснэгүд мухлалдж зардг бääсмн. Хамгин сән хадлгна газр, малин идг—то уга олн укрмүдтá болн темäтá, арвад миньгн торгн нооста болн ик сүүлтá хбдлтá, олн миньгн чинрг мбрдтá баячудин гарт бääсмн. Тер тоот хальмгин күч-көлсчирин көлсär болн цусар зббсн элвг зббр болн эдл-уш мухлалгч улсин гарт орсмн. Иосн эддүдн--күч-көлсчнр--дегд угатá-яду бääсмн. Хальмг малчин увл-зун уга бääдг гернь—хагърха, кббтá джолм бääсмн. Угатá хальмгин сән гидж тоолдж умсдг хувцнь: хая-хая уггáгдг, селвр угаггас көлтá, цагганаасн хард хуврсн киилг шалвр хойр, теегин догшн нарнд бнэгн хуврсн ланьк бишмүд, зуузаны бальрсн госн бääсмн. Гер-булан болн бийән тетгхин кергт теегин малч кинтн увлд, халун зунд, хурта хаврт, будта намрт амрл-кевтл уга көдлдг бääсмн.

Угатá хальмгудиг, бääхтá äмтснь цань уга икär зовадг бääсмн. Хальмгудиг урд цагт ямаран зовлнэгтá даджрлгнд йовсинь санад оркхла,—харсдг күн уга хойр угатá хальмгиг Манцин кечин байн Кензеев, Багъ-Дөрвдин байн Арлуев Лееджн хойр зовасн тбруц мартгдхш, зүрки ишкрнá.

Малар арсм кедг байн Кензеев, нег дакж дүрсн мбнэгн альд тавсан меддж ядад

бääнá. Хääдж-хääдж, эс олдж чадхларн, бийдән көдлдг нег кууг хар-гбрт бәрэд, терүг мбнэгим бг гинá. Тер күн, мбнэг хулхалж авх бääтхá, эзән альд мбнэгн тавсинь эс медсн учрар, авсн угав гинá. Тер залуггн эзи, көдлмшчин келдж бääх угиг үнн-хулднн ийлгхин орчд, бршаньггү угаггар, ухаггн геетлн терүг гүвднá. Залуг нуцкчкэд, көл гаринь күлчкэд, гедргн кевтүлнá; тингчкэд гал шатаггэд, тмр шорт хббнá ббкшарад, хääлсн тосинь тер залуггн чеедж деер дусан бääдж келнá: „Мбнэгим олдж бг!“

Äрä äмтá улдсн залуг, элгн-саднй Элстд бääсн äамгин ахлачд ирэд, тенд бääсн Залкинд гидг багъ наста орс эмчд үзүлнá. Эн эмч, бршаньггү угаггар зовагдсн залуг үзчкэд, äнэгин ахлачнр, брäl äмтá улдсн кү халэггá бääдж, дбн-нбкд эс болх бääдл гарсинь медчкэд, Ääдрхнá губернатрд цаас бичнá. Тер бичгт Ääдрхнá губернатр хәрү бгсн уга.

1908 джил Арлуев Лееджн гидг байн Багъ-Дөрвдä äамгá, Авгьнр селәнá, Баруна äнэгин Улмджин Лидж гидг күүг терүнäs улүггär зовасмн. Мбр хулхалдж гиггэд худлахар куунá келсн угар Лиджиг Арлуевим бääлтáггär зовасмн: терүг бвдг деернь суулгчкэд, нег күн, бичä бостха гиггэд хойр көлинь гарна; талдан хойр күн хойр гараснь авчкэд үзг-үзгтән татна; дбврдч күн, бмннь зогсчкэд, хойр гарарн селн хойр халхарнь ташн бääдж келнá:

—Зäаснэгин бмн, мбр авсан илär кел!

Кесг тингэд цоксна хббн, хамраснь цусн түрглнá. Цусн гарлгн дегд ик болад, тер залу ухаггн алднá, болв деермчнр—алач-махч äмтс, бмнк кевтән цокад бääнá. Хаджуднй халэггэд терүг гүвдүлдж бääсн Арлуев, бахнй хандж келнá:

—Цок, кишгог, бас цок!

Äрä кинтá Улюмджиевиг, цокдж бääсн улс, хальмг герас авч гарад, газа хайна, тер, элгн-салнь ирдж автл газа кевтв. Гүвдлгнá хббннй бийән невчк сән болхла, Улюмджиев увлär Ääдрх орад, Ääдрхнá губернатрд зарг бärнá. Губернатр медá бääдж, терүгинь хәрү äамгин толггачд илгәнá. Арлуев болн äамгин ахлач цань уга иньгүд бääсмн. Олн äмтиг хамдан меклэд, гүвдэд зовачкэд, терүнäsн цевр гардг бääсмн. Тиим бääсн äмтс, угатá улсин зарггар нег-негән бурутгх гидж сандж болшго юмн. Тер бгсн заргг толггачин цаасн заагт орад, геедрдж олдж бääсмн.

Нарнд хääлсн цасн мет, хальмгин күч-көлсч äмтс, хаана цагин эргид укэд, ширгдж бääсн болдг. Эврәннй кели-äмтнá байн, нойн äмтс, хаана олн элчнр цань угаггар телни даджрдг билá. Тер цагт, эн тоот ик зовлнэгас гетлдж болшго, дангнн харнэггү бääх гих ухан ордг билá...

Докаред күч-көлсчирин буилгн төгсв

ПАРИЖ, августин 25. (ТАСС). Докаред (Францин ар Африк) кесг олн хонгт болсн, они эздүдин гарт бääх предпритсьн көдлмшчирин болн үүлд церглáчирин буилгн төгсв гидж парижск бар бичджәнá. Эн буилгн 20 миньгн күн орлцв. Эдн ил-ийннэггү болсн деерән цухрлтан уга ноолда кеснәннй ашд үн-шаньг мбнэгн икдүллг күцдж чадахав.

Шипк деер болсн дääлдәнá 80-ч ббн

ШИПКА, августин 25. (ТАСС). Болгарск олн-äмтн бцкклдүр болн эндр Шипкинск уулин ора деер болсн нертá дääлдәнá 80-н джилн ббниг темдглчхäv. 1877—1878 джилмүдт болсн сулхврин дääнд орс салдемудин болн болгарин ополченчирин гарггн героизм тер дääлдänd ийлггү сäänär үзгдсн.

Сäахрулэд кеерүлчксн Шипк деер олн-äмтн цуглрдж джирггл кеснд олн миньгн күн орлцв. Обршидр бääх балггсдин болн селáдин художественн самодетельностин коллективс, дакад Болгарт йовх советск эстрадин артистр ирдж наад, би үзүлчхäv. Асхиднй фейервекин ик гал шатв. Олн-äмтнá джирггл келгннй ик ора күртл болв.

Делкән яярм Югославд

БЕЛГРАД, августин 25. (ТАСС). Оцкклдүр Нови-Сад балггснд делкән селәнá эдлахун 25-ч ярмарк секгдв. Эн ярмаркд 15 орн-нутгудас хойр миньгн улү фирм, организаце болн предпритсь орлцджана.

Алжирт болджах дән

ПАРИЖ, августин 26. (ТАСС). Алжирäs соньсхврар болхла, Алжирин кели-äмтнá сулхврин äармин подразделеньсин негнй, бцкклдүр Оманас зун километр шаху бääсн, Маскара гидг балггснур дävрлгь кедж, Францин церглá болн жанлармерлá болсн халданла, алжирчнр йисн кууггән алулдж. Французин цергäs гарутснй соньсхгдсн уга.

Бослгь кесн алжирчирин талдан нег отряд, Тнарет балггснд бääсн французск äнэгсүр дävрлгь кев.

Францин кели-äмтнá харслтин министр Андре Морис пресс-конференцд, кемер кергтá болхла „алжирт бääсн французск церг көблддж йовсн бшätән“ Мароккон газрт чигн дääлх „збвән олзлх“—гидж герчлсиг парижск бар заалж бичджәнá. „Алжирт бääсн францин зертá-зевтá церг, меджá деер болв гих эс болх йовдлар шалтад, марокконск газрур орхин тускар“ Морисин герчлггнд келгдджәнá гидж „Либерасен“ газет бичджәнá.

„Уоркер“ газет Средн Востокд кеджäh США-н политикиг илтгдж бичлгн

НЬЮ-ЙОРК, августин 25. (ТАСС). „Сирий деер болсн ху салкн“ гисн редакцин нерн деерäs бичсн статьядан „Уоркер“ газет („Дейлини Уоркер“ газетин воскресень болгн гардг приложень) иигдж бичджәнá.

„Сирийин правительствиг хуврүлхär американск гарлгч улс орлцв гидж Сирийск правительствин кесн герчлггиг государственн департамент буру гидж хәрүцнá. Государственн департамент нам цур тинм юмнд тбруц орлцш чигн уга гисн сана үзүлх бääдл гарггнá“

„Тиигэд келэд бääхлärн эдн Гватемалд юн болснй, конститущас иштáггär эн орн-нутгт суньггдсн Арбенсин правительств бнэгрдж одсн Перифуа элчин күчär хольвгдсинь цуг нарт делкá эс сонь“

Хсорндан нефть булалдж кеджäh англо-американск зүткәнá тускар „Санди экспресс“ газет бичджәнá

ЛОНДОН, августин 25. (ТАСС). „Санди экспресс“ газет эндр Бернарда Гаррисин статья барлв. Терүнднй, Среднй Востокас англичансиг американск нефтяной компаньс яггдж шахдж гарггдjaxнй үзүлгдджәнá.

„Урднй мана гарт бääсн райодас американчир кесг олн сай баррелей нефть авчав—гидж Гаррис келджәнá.—Маниг цааранднй чигн шахдж гарггхар седлгн сулдж бääхмн уга. Энүг нуудг аргъ уга. Унтá гидг тұлән американчирин бийсиннй газрт олдж

Венгрин баггчудин Коммунистическ ницәнá зерглән бслгн

БУДАПЕШТ, августин 25. (ТАСС). Оцкклдүр болсн барин элчнрин пресс-конференцд Венгрин баггчудин Коммунистическ ницәнá оргкомитет эн ницәнá көдлмшин болн октябри 25—27 болх КСМ-н цугвенгерск конференцд белдлгн яггдж кегддjaxинь келддж бгв.

Оргкомитетин член Рихард

Оманд болджах йовдлин тускар Ливанск газет бичлгн

БЕЙРУТ. (ТАСС). „Телеграф“ газетин соньсхврар болхла, Оманд бослгь кесн улс англичанас нбкд авчак Маската султана бмнäs ода күртл күчтá чаньгг хәрү дääлдá кеггá чигн.

Индонезин Нациснэлн Конгрессин сессий

ДЖАКАРТА, августин 26. (ТАСС). Августин 24-с авн 26 күртл Индонезин Национальн Конгрессин сессий болв гидж Антара агентств соньсхджана. Эн патриотическ организац 1955 джил, цуг äмтнá чидлиг колониализмин бмнäs ноолдхд негдүлхин тблá бүрдäгдсн мбн. Финансов, экономическ йосиг болн олн-äмтнá бääдл-джирггиг түргär ясурулин тблá „тбргг столиц“ кон-

сн болх гисн авч гарггчхана. Энунäsк давхларн Иорданьд эн джилнй эклчär болсн государственн хольврл Эйзенхауэрин доктринлá болн государственн департаментла залгáа уга гидж келчхәнá...

„Государственн департамент Сирийин хаджуднй бääх орн-нутгуд Иорданьд урднй болсн мет кевär, бас Сирийин дотр кергднй орлцулхар седнá гидж цуг газетмүд бичнá“ гидж „Уоркер“ зааджана.

Америк äамшго тбвшүн бääхин кергт эн тоот кегддж бääнá гидж збв авч болшго Нефтин корольмудин гарггэд бääдг пүүгән средневосточн феодальн сääчүдт äрвллго бгдг ик мбнэгн мана орн-нутгин итклинь Среднй Востокас эс гидж талдан альд болв чигн бсгдж бääхмн уга“.

авлгн улм түрү болад бääнá, эн тұләнäs теднá цаарандж джирггл бргдлггн ийлггърхмн, тигэд эдн нефтиг талин райодас хääчхәнá

Иранд, Саудовск Аравийд болн Кувейтд американсиг яггдж орсинй Гаррис зааггэд, Соединеннй Штатс английск нефтяной промышленностин Иранд эздлjax орминй авхар седдж йовхинй ийлггддж бичджәнá.

Ближнй болн Среднй Востокас США Английд-дорхнй хойр холван ик нефть авчан гидж Гаррис зааджана.

Надь, баггчудин Коммунистическ ницәнá зерглänd ода тавн миньгн улү эклц организаце тоолгдджана, эднд негдүлгдсн 160 миньгг шаху көвүд болн күүкд тидж соньсхв. Баггчудин Коммунистическ ницәнá бмәнй селәнá баггчуд дунд бас бсджәнá гидж цаарандан келв.

Нефть гардг Омана райони г бослгь кесн улс буслэд авчкесн бääнá, Омана хотл балггсн Назва болхла, бослгь кесн улсин гарт бääггá бääнá гидж газет зааджана.

Редактор Д. М. МУКЕБЕНОВ.